

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียน ตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียน ตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มประชากรซึ่งได้แก่ผู้บริหารมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 จำนวนทั้งสิ้น 120 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา เป็นฉบับที่สมบูรณ์ สำหรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวน 99 ชุด คิดเป็นร้อยละ 82.5 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยคิดเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยทดสอบค่า "ที" (t-test) แล้วนำเสนอในรูปตารางและความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับโรงเรียนและผู้ตอบแบบสอบถาม

โรงเรียนส่วนใหญ่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ร้อยละ 50.5 จัดสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 62 ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนในโครงการสุขศึกษาสายการศึกษา ร้อยละ 78 ผู้ตอบแบบสอบถามมีตำแหน่งปัจจุบันเป็นอาจารย์ใหญ่ ร้อยละ 57 คุณวุฒิสูงสุดคือ ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า ร้อยละ 84 มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานบริหาร 6-10 ปี ร้อยละ 44 ระยะเวลาในการปฏิบัติงานบริหารในโรงเรียนปัจจุบัน 0-5 ปี ร้อยละ 64

2. สภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนส่วนใหญ่มีนักเรียน ต่ำกว่า 500 คน ร้อยละ 55.6 จำนวนนักเรียนชายต่ำกว่า 500 คน จำนวนนักเรียนหญิงต่ำกว่า 250 คน มีครูต่ำกว่า 50 คน ครูชายต่ำกว่า 20 คน ครูหญิงต่ำกว่า 60 คน มีจำนวนห้องเรียน 1-15 ห้อง ร้อยละ 58 มีเนื้อที่ 21-40 ไร่ ร้อยละ 51 พื้นที่ตั้งโรงเรียนมีลักษณะเป็นที่ราบ น้ำไม่ท่วม แยกห่างออกไปจากชุมชน มีรั้วและชำรุดบางส่วน ทำด้วยลวดหนาม สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ โรงเรียน มีเหตุรำคาญจากฝุ่นรบกวน อาคารเรียนและอาคารประกอบเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก จำนวนนักเรียนในห้องเรียนมี 31-40 คน สนามของโรงเรียนเป็นสนามหญ้า พื้นที่เรียบ ส้วมใช้แยกชายและหญิงตั้งเป็นอาคารต่างหากติดกับอาคารเรียน เฉลี่ยจำนวนส้วมหนึ่งห้องต่อ นักเรียนหญิงต่ำกว่า 45 คน ต่อนักเรียนชายต่ำกว่า 50 คน จำนวนที่บัสสวาระต่อจำนวนนักเรียนชายมากกว่า 30 คน มีอ่างล้างมือมากกว่า 10 ที่ ใช้น้ำฝนเป็นน้ำดื่มน้ำใช้ โดยจัดเป็นก๊อกน้ำธรรมดา มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยภายในบริเวณโรงเรียน จำนวน 1-10 ที่ กำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีเผา มีโรงอาหาร จัดระบายน้ำทิ้งโดยการระบายน้ำออกนอกบริเวณโรงเรียน

3. สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวัง เกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพของโรงเรียนตามการรับรู้ของผู้บริหารมีดังนี้

3.1 สภาพที่เป็นจริง

3.1.1 เมื่อพิจารณารวมทุกด้าน ผู้บริหารเห็นว่าโรงเรียนมีการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพอยู่ในระดับดี

3.1.2 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผู้บริหารเห็นว่าโรงเรียนมีการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพอยู่ในระดับดี 5 ด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้คือ

- ห้องเรียนและ เครื่องใช้ในห้องเรียน
- อาคารเรียน
- ท่าเลที่ตั้งของโรงเรียน
- การจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิต
- การจัดสวัสดิภาพภายในโรงเรียน

และโรงเรียนมีการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพอยู่ในระดับ

พอใช้ 4 ด้านดังนี้

- การจัดน้ำดื่มน้ำใช้และการระบายน้ำ
- สนามและบริเวณโรงเรียน
- อาคารประกอบ
- ห้องน้ำห้องส้วม

3.1.3 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้บริหารเห็นว่าโรงเรียนมีการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพอยู่ในระดับดี 66 ข้อ และอยู่ในระดับพอใช้ 44 ข้อ

การจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพที่ผู้บริหารเห็นว่าโรงเรียนมีการจัดอยู่ในระดับดี 10 อันดับแรก มีดังนี้

- 1) ความห่างไกลจากแหล่งเสื่อมโทรมต่าง ๆ ทางศีลธรรม
- 2) ความห่างไกลจากสิ่งรบกวนหรือเหตุรำคาญต่าง ๆ ต่อกิจกรรมการเรียนการสอน
- 3) การระบายถ่ายเทอากาศภายในห้องเรียน
- 4) จำนวนประตูและหน้าต่างภายในห้องเรียน
- 5) ความมั่นคงแข็งแรงและปลอดภัยของบันได
- 6) ความมั่นคงแข็งแรง และปลอดภัยของอาคารเรียน
- 7) ความเหมาะสมของความกว้างของระเบียง
- 8) ความเหมาะสมของสถานที่ตั้งและทิศทางของอาคารเรียน
- 9) ความเหมาะสมของสีกระดานชอล์ก
- 10) ความเพียงพอของแสงสว่างภายในห้องเรียน

การจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพที่ผู้บริหารเห็นว่าโรงเรียนมีการจัดอยู่ในระดับพอใช้ เรียงตามลำดับค่าน้อยไปมาก 10 อันดับสุดท้ายดังนี้

- 1) ความมั่นคงแข็งแรงและปลอดภัยของรั้วโรงเรียน
- 2) ความเพียงพอของโต๊ะและม้านั่งสำหรับรับประทานอาหาร
- 3) การจัดป้ายประกาศ เครื่องหมาย และคำแนะนำที่

เกี่ยวกับความปลอดภัยในโรงเรียน

- 4) ความเหมาะสมของขนาดโรงอาหารต่อจำนวนนักเรียน
- 5) การดูแลให้นักเรียนปฏิบัติตาม ป้ายประกาศ เครื่องหมาย

และคำแนะนำ เกี่ยวกับความปลอดภัยในโรงเรียน

- 6) ความเพียงพอของอ่างล้างมือบริเวณห้องน้ำห้องส้วม
- 7) ความสะอาดและความเป็นระเบียบภายในโรงอาหาร
- 8) ความสะอาดของอ่างล้างมือ
- 9) สภาพการจัดระบบปล่อยน้ำทิ้งในโรงเรียน
- 10) การจัดระบบป้องกันอัคคีภัยและหนีไฟสำหรับนักเรียน

3.2 สภาพที่คาดหวัง

3.2.1 เมื่อพิจารณาทุกด้าน ผู้บริหารมีความคาดหวังว่า

โรงเรียนควรจะมีการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพอยู่ในระดับดี

3.2.2 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผู้บริหารมีความคาดหวังว่าโรงเรียน

ควรจะมีการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพอยู่ในระดับดีทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้คือ ด้านทำเลที่ตั้งโรงเรียน ด้านห้องเรียนและเครื่องใช้ในห้องเรียน ด้านอาคารเรียน ด้านสนามและบริเวณโรงเรียน ด้านน้ำดื่มน้ำใช้และการระบายน้ำ ด้านการจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิต ด้านสวัสดิภาพในโรงเรียน ด้านอาคารประกอบ และด้านห้องน้ำห้องส้วม

3.2.3 เพื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้บริหารมีความคาดหวังว่าโรงเรียน

ควรจะมีการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพอยู่ในระดับดีมาก 21 ข้อ และอยู่ในระดับดี 89 ข้อ ข้อที่ผู้บริหารคาดหวังว่าโรงเรียนควรจะมีการจัดอยู่ในระดับดีมาก 13 ข้อแรกได้แก่

- 1) ความห่างไกลจากแหล่งเสื่อมโทรมต่าง ๆ ทางศีลธรรม
- 2) การดูแลความปลอดภัยในการทดลองวิทยาศาสตร์

- 5) ด้านทำเลที่ตั้งของโรงเรียน
- 6) ด้านห้องน้ำห้องส้วม
- 7) ด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ และการระบายน้ำ
- 8) ด้านห้องเรียนและเครื่องใช้ในห้องเรียน
- 9) ด้านอาคารเรียน

3.3.3 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้บริหารโรงเรียนรับรู้ว่าสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวัง เกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพมีความแตกต่างกันทุกข้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีข้อที่มีความแตกต่างกัน เรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้

ห้องเรียน

- 1) ความสวยงามร่มรื่นของบริเวณโรงเรียน
- 2) ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายใน
- 3) สภาพความมั่นคงและความปลอดภัยของรั้วโรงเรียน
- 4) ความเพียงพอของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่โรงเรียน

จัดให้กับนักเรียน

- 5) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน
- 6) ความเหมาะสมของสภาพและลักษณะของพื้นที่สนามโรงเรียน
- 7) ความสะอาดและความเป็นระเบียบภายในโรงอาหาร
- 8) ความเพียงพอของโต๊ะและม้านั่งสำหรับรับประทานอาหาร
- 9) การจัดระเบียบวินัยที่ใช้ในการปกครองนักเรียน
- 10) ความสะอาดและความเป็นระเบียบของสถานที่ที่ใช้

ประกอบอาหาร

- 11) ความสะอาดและความเป็นระเบียบของอาคารเรียน
- 12) ความเพียงพอของต้นไม้ที่ปลูกเพื่อความร่มรื่นสวยงาม
- 13) ความสะอาดและถูกสุขลักษณะของอาหารและภาชนะที่ใช้
- 14) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน
- 15) ความสะอาดของสนามและบริเวณโรงเรียนโดยทั่วไป
- 16) ความสะอาดของห้องน้ำห้องส้วมและที่บัสสาวะ
- 17) การดูแลความปลอดภัยในการเรียนวิชาพลศึกษา

- 3) ความสะอาดของสนามและบริเวณโรงเรียนโดยทั่วไป
- 4) ความสวยงามร่มรื่นของบริเวณโรงเรียน
- 5) ความสะอาดของน้ำดื่ม น้ำใช้ที่จัดบริการในบริเวณ

โรงเรียน

- 6) การดูแลความปลอดภัยในการเรียนพลศึกษา
- 7) ความห่างไกลจากสิ่งรบกวนหรือเหตุรำคาญต่าง ๆ

ต่อกิจกรรมการเรียนการสอน

- 8) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูภายในโรงเรียน
- 9) ความมั่นคงแข็งแรงปลอดภัยของสนามและบริเวณ

โรงเรียน

- 10) ความมั่นคงแข็งแรงปลอดภัยของอาคารเรียน
- 11) ความสะอาดและความเป็นระเบียบของอาคารเรียน
- 1:2) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน
- 13) ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุต่าง ๆ ในโรงเรียน

3.3 การเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวัง

3.3.1 เมื่อพิจารณารวมทุกด้าน ผู้บริหารโรงเรียนรับรู้ว่าสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวัง เกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3.2 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผู้บริหารโรงเรียนรับรู้ว่าสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวัง เกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพมีความแตกต่างกันทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความแตกต่างกัน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อยดังนี้

- 1) ด้านการจัดบรรยากาศ เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิต
- 2) ด้านสนามและบริเวณโรงเรียน
- 3) ด้านสวัสดิภาพภายในโรงเรียน
- 4) ด้านอาคารประกอบ

- 18) ความเพียงพอของภาชนะรองรับขยะบริเวณสนามของ
โรงเรียน
- 19) การดูแลความปลอดภัยในการทดลองวิทยาศาสตร์
- 20) ความเหมาะสมของสนามกับธรรมชาติเด็ก
- 21) ความสัมพันธ์ระหว่างครูภายในโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวัง เกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียน ตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยเฉพาะประเด็นสำคัญต่อไปนี้

1. ผู้บริหารรับรู้สภาพที่เป็นจริงว่า ต่ำกว่าที่คาดหวังไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งโดยส่วนรวมรายด้านและรายข้อ แสดงให้เห็นว่า การจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 12 ยังไม่อยู่ในระดับที่ควรจะเป็นตามที่ผู้บริหารคาดหวังไว้ ผู้บริหารคาดหวังไว้ว่า ควรมีการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพอยู่ในระดับหนึ่ง (3.39) แต่โรงเรียนมีการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในอีกระดับหนึ่ง (2.59) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียน มีความคาดหวังเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมในสภาพปัจจุบันว่าน่าจะมีสภาพดีกว่าที่เป็นอยู่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การบริหารงานด้านการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพนั้น ไม่สามารถดำเนินงานได้ลำพัง จำเป็นที่จะต้องอาศัยความช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น และในการจัดสิ่งแวดล้อมบางด้านจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรอื่นที่มีความรู้ความสามารถรวมทั้งยังขาดการติดต่อประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน เช่น สวัสดิสภาพภายในโรงเรียน การจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิต สนามและบริเวณโรงเรียน ดังผลการวิจัยของ พัฒน์ สุจำนงค์ (2526: 40) พบว่า การปฏิบัติงานอนามัยโรงเรียนของเจ้าหน้าที่กับทางโรงเรียนยังขาดการประสานงานที่ดี ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่อยู่นอกเขตเทศบาล จึงไม่สะดวกในการเดินทางติดต่อ หรือไม่ทราบว่าจะติดต่อกับหน่วยงานใด ผู้วิจัยมีความเห็นว่าสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้สภาพเป็นจริงเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพยังไม่ดีตามที่ผู้บริหารคาดหวังอาจเนื่องมาจากโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ อยู่ในโครงการสุขภาพศึกษาสายการศึกษา จึงทำให้โรงเรียนเหล่านี้จัดสิ่งแวดล้อมไม่ได้ตามเกณฑ์

มาตรฐานงานสุขศึกษา อีกทั้งขาดความร่วมมือและการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาในโรงเรียน การร่วมมือกับผู้ปกครอง วัด และสถานีนอามัย รวมทั้งครูที่มีวุฒิด้านสุขศึกษา หรือครูที่สอน สุขศึกษาอยู่เดิม อาจไม่ได้รับการอบรม นิเทศ เพิ่มพูนเทคนิควิธีการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนผู้บริหารโรงเรียนโรงเรียนบางส่วน เป็นผู้ที่ไม่เคยศึกษาวิชาโครงการสุขภาพในโรงเรียนมาก่อน เนื่องจากในสถาบันผลิตครูมีวิชาโครงการสุขภาพในโรงเรียน จัดเป็นวิชาเลือก ผู้บริหารโรงเรียนอาจไม่ได้เลือกเรียนวิชานี้ จึงทำให้มีความรู้ในการจัดสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ ไม่ดีเท่าที่ควร นอกจากนี้ งบประมาณนับ เป็นสิ่งหนึ่งที่มีส่วนสำคัญทำให้โครงการสุขภาพในโรงเรียนดำเนินการไปได้ไม่เต็มที่ โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ดังผลการวิจัยของกาญจนา บุญมี (2527: 154) พบว่า ในการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนให้เหมาะสมนั้นมีปัญหาด้านงบประมาณมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ภิญโญ สาธร (2519: 2) ที่กล่าวว่า ในการบริหารงาน ผู้บริหารจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรต่าง ๆ เป็นปัจจัยพื้นฐานในการบริหารทรัพยากรหรือปัจจัยพื้นฐานในการบริหารนี้ โดยทั่วไปยอมรับกันว่าที่สำคัญมี 4 อย่าง คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) เป็นองค์ประกอบสำคัญ

ปัจจุบันมีการรณรงค์ในเรื่องคุณภาพชีวิตของประชากรในประเทศ และการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะจะเป็น เครื่องชี้วัดถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีอีกประการหนึ่ง และในปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายที่จะเร่งรัดพัฒนาประเทศในด้านอุตสาหกรรมให้รู้หน้าเทียบประเทศตะวันตก โดยใช้พื้นที่ทางภาคตะวันออกทั้งหมด ดังนั้น ถ้าผู้บริหารโรงเรียนมีความตั้งใจ และเอาใจใส่อย่างแท้จริง รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่แล้ว การจัดดำเนินงานสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพก็จะบรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวังไว้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนคาดหวังเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพสูงกว่าการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพที่เป็นจริง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2. ผลการวิจัยสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพตามการรับรู้ของผู้บริหารเป็นรายด้าน ดังนี้

1. ด้านทำเลที่ตั้งของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนรับรู้สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าทำเลที่ตั้งของโรงเรียนเหมาะสมแล้ว เนื่องจากโรงเรียนไม่สามารถเลือกทำเลที่ตั้งโรงเรียนได้ เพราะที่ดินอาจได้จากการบริจาคหรือที่ดินอยู่ในทำเลที่ดี มีราคาแพง โรงเรียนและกรมสามัญศึกษาไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะจัดซื้อได้รวมทั้งผู้บริหารอาจเห็นว่าทำเลที่ตั้งของโรงเรียนเหมาะสมแล้ว เพราะจากผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่อยู่นอกเขตเทศบาลและข้อที่มีค่าเฉลี่ยการรับรู้สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังคือความห่างไกลจากแหล่งเสื่อมโทรมต่าง ๆ ซึ่งมีผลดีต่อโรงเรียนและนักเรียน เพราะมีส่วนช่วยส่งเสริมให้การฝึกอบรมด้านจริยธรรมและศีลธรรมทำได้ง่ายขึ้น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสภาพที่เป็นจริงต่ำสุดคือความเพียงพอของต้นไม้ที่ปลูกเพื่อความร่มรื่นและสวยงาม อาจเนื่องมาจากโรงเรียนมีพื้นที่กว้างซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า มีเนื้อที่ระหว่าง 21-40 ไร่ เป็นส่วนใหญ่และงบประมาณมีจำกัด จึงทำให้ไม่สามารถปลูกต้นไม้ได้ครอบคลุมพื้นที่ อีกทั้งต้นไม้มีการเจริญเติบโตช้า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มานิตย์ แก้วมหิทธิ (2526:120) เรื่องการบริหารงานด้านสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ซึ่งพบว่าขาดความพร้อมด้านงบประมาณ สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมยากต่อการปรับปรุงให้ถูกสุขลักษณะ อีกประการหนึ่งอาจแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารไม่ตระหนักถึงความสำคัญของต้นไม้ และความร่มรื่นสวยงามภายในบริเวณโรงเรียน จึงไม่จัดให้มีการปลูกเพิ่มเติม อีกทั้งสถานที่ตั้งโรงเรียนไม่เอื้ออำนวย

ส่วนความคาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับทำเลที่ตั้งที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความสะดวกในการคมนาคมระหว่างบ้านกับโรงเรียนของนักเรียนโดยทั่วไป อาจเนื่องจากผู้บริหารเห็นว่าการคมนาคมของนักเรียนมีความสะดวกในการเดินทางของนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้

2. ด้านสนามและบริเวณโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนรับรู้สภาพที่เป็นจริงด้านสนามและบริเวณโรงเรียนอยู่ในระดับพอใช้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากสภาพของสนามและบริเวณโรงเรียนอาจจะจัดได้ยังไม่ดีเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริเวณโรงเรียนอาจมีขนาดกว้าง และขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการ โดยเฉพาะสภาพความมั่นคงและปลอดภัยของรั้วโรงเรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยการรับรู้ต่ำสุดอยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า

ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าอยู่ในระดับพอใช้เท่านั้น เพราะรั้วโรงเรียนที่มั่นคงและปลอดภัยจะช่วยให้นักเรียนไม่ประสบอุบัติเหตุจากภายนอกโรงเรียน นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดความปลอดภัยต่อทรัพย์สินของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชาติา จันทร์ทอง (2530: 32) ที่พบว่า รั้วโรงเรียนส่วนใหญ่ทำด้วยลวดหนามและอิฐบล็อกหรือคอนกรีต และผลจากการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่รั้วโรงเรียนสร้างด้วยรั้วลวดหนาม ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่ารั้วโรงเรียนที่มีอยู่เดิมอาจจะชำรุด และขาดความมั่นคงและปลอดภัยเพียงพอ

ส่วนความคาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับดี คือ เรื่องความสวยงามร่มรื่นของบริเวณโรงเรียน ความสะอาดของสนามและบริเวณโรงเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญของเรื่องดังกล่าว เพราะเป็นนโยบายของกรมสามัญศึกษาที่ให้จัดบริเวณโรงเรียนให้ร่มรื่นสวยงาม เพื่อส่งเสริมบรรยากาศให้ดี นอกจากนี้ยังเป็นงานที่สำคัญด้านหนึ่งของผู้บริหารดังที่ ดารณี เกตุอุไร (2531: 54) กล่าวว่า การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เป็นงานที่สร้างชื่อเสียงเกียรติประวัติแก่โรงเรียน เมื่อมีผู้มาตรวจเยี่ยมโรงเรียน และยังเป็นการส่งผลต่อการพิจารณาความชอบของผู้บริหารอีกส่วนหนึ่ง อย่างไรก็ตามผู้บริหารควรจะให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของสนามและบริเวณโรงเรียนด้วย

3. ด้านอาคารเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนรับรู้สภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับดี ยกเว้นความเพียงพอของอาคารเรียนรับรู้อยู่ในระดับพอใช้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากอาคารเรียนของโรงเรียนยังไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากหลักสูตรปัจจุบันมีวิชาต่าง ๆ มาก ตลอดจนโรงเรียนได้จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมากเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มานิตย์ แก้วทิตี (2526: 121) ที่พบว่าปัญหาอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียนระบุตรงกันคือ ขาดงบประมาณที่จะจัดอาคารสถานที่บริเวณโรงเรียนให้เพียงพอ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อีรวรรณ ธิมากุล (2530: 69) ที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารมีปัญหาในเรื่องของงบประมาณในการจัดสิ่งแวดล้อมอาคารเรียนไม่เพียงพอต่อการเรียนการสอน

ส่วนความคาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในระดับดีคือ ความมั่นคง แข็งแรงและปลอดภัยของอาคารเรียน ความสะอาดและความเป็นระเบียบของอาคารเรียน อาจเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าว เพราะความมั่นคงแข็งแรงและปลอดภัยของอาคารเรียนเป็นสิ่งจำเป็นต่อนักเรียน และด้านความสะอาดและความเป็นระเบียบ

ของอาคาร เรียนก็เช่นกัน เป็นสิ่งที่จะช่วยให้นักเรียนมีสุขภาพดี ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน นอกจากนั้นยังช่วยให้โรงเรียนมีความสวยงามด้วย

4. ด้านห้องเรียนและเครื่องใช้ในห้องเรียน ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนรับรู้สภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับดี ยกเว้นในเรื่องของความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในห้องเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องจากห้องเรียนและเครื่องใช้ในห้องเรียนอาจยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ซึ่งอาจเกิดจากโรงเรียนมีงบประมาณในการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขไม่เพียงพอข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การระบายถ่ายเทอากาศในห้องเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องจากอาคารเรียนและห้องเรียนได้รับการออกแบบที่ถูกต้องโดยสถาปนิกจากกรมสามัญศึกษา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้คือความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในโรงเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องจากห้องเรียนมีอายุการใช้งานเป็นเวลายาวนานและนักเรียนอาจให้ความร่วมมือกับโรงเรียนน้อยในการดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อยของห้องเรียน อย่างไรก็ตามในข้ออื่น ๆ เช่น ความเหมาะสมของโต๊ะและเก้าอี้กับการเจริญเติบโตของนักเรียน ความมั่นคงแข็งแรงของโต๊ะ เก้าอี้ และเครื่องใช้ต่าง ๆ ในห้องเรียน การจัดที่นั่งให้กับนักเรียนที่มีปัญหาทางสุขภาพ ก็มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริหารควรให้ความสนใจเพราะความเหมาะสมของโต๊ะและเก้าอี้กับสภาพร่างกายของนักเรียนมีส่วนช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโตต่อร่างกายของนักเรียนอีกส่วนหนึ่ง นอกจากนี้ความมั่นคงแข็งแรงของโต๊ะ เก้าอี้ เครื่องใช้ในห้องเรียนและการจัดที่นั่งให้กับนักเรียนที่มีปัญหาทางสุขภาพก็มีส่วนช่วยในการลดอุบัติเหตุในห้องเรียน ช่วยให้เกิดความสะดวกสบายในการเรียนของนักเรียน

ส่วนสภาพที่คาดหวังที่ผู้บริหารโรงเรียนรับรู้ว่าจะอยู่ในระดับดีมากคือ การระบายถ่ายเทอากาศภายในห้องเรียน ความเพียงพอของโต๊ะและเก้าอี้กับจำนวนนักเรียนและความเพียงพอของแสงสว่างภายในห้องเรียน ข้อนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่ามี ความจำเป็นต่อการเรียนการสอนและสุขภาพของนักเรียนซึ่งเป็นสิ่งที่ดี และข้อที่ผู้บริหารโรงเรียนรับรู้ว่าจะอยู่ในระดับพอใช้ คือ ความเหมาะสมของโต๊ะและเก้าอี้กับการเจริญเติบโตของนักเรียน อาจเนื่องจาก การจัดให้นักเรียนได้นั่ง โต๊ะและเก้าอี้ตามขนาดของร่างกายที่เจริญเติบโตนั้นปฏิบัติได้ยาก เนื่องจากโต๊ะและเก้าอี้ต้องสั่งทำในขนาดเดียวกัน งบประมาณที่มีจำกัดและการเคลื่อนย้ายโต๊ะ เก้าอี้ ตลอดเวลาเมื่อนักเรียนมีการเปลี่ยนห้องเรียนยังปฏิบัติได้ยากยิ่งขึ้น

5. ด้านอาคารประกอบและห้องพยาบาล ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารรับรู้ว่าคุณภาพเป็นจริงอยู่ในระดับพอใช้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากอาคารประกอบของโรงเรียนอาจจะยังไม่มีความเหมาะสมเท่าที่ควร เพราะอาคารประกอบและห้องพยาบาลส่วนใหญ่มักจัดสร้างขึ้นภายหลังอาคารหลัก อาจเป็นเพียงอาคารชั่วคราวหรือส่วนหนึ่งของอาคารเรียน ดังผลการวิจัยของ สุชาติ จันทรทอง (2530: 107) พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่เป็นอาคารชั่วคราว นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนอาจให้ความสำคัญกับอาคารประกอบและห้องพยาบาลน้อยกว่าอาคารเรียน ประกอบกับผู้ที่รับผิดชอบอาจไม่ได้ดูแลเท่าที่ควร และโรงเรียนอาจขาดแคลนงบประมาณในการปรับปรุงอาคารประกอบและห้องพยาบาล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิมิตร มิ่งมิตรพิสัย (2530: 47) และกาญจนา บุญมี (2527: 153) พบว่า การจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษายังมีปัญหาด้านงบประมาณอยู่ระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดอยู่ในระดับพอใช้ คือความเพียงพอของโต๊ะและม้านั่งสำหรับรับประทานอาหารกับจำนวนนักเรียน ซึ่งอาจเนื่องจากโรงเรียนมีงบประมาณจำกัด จึงไม่สามารถจัดโต๊ะและม้านั่งได้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน นอกจากนี้ความเหมาะสมของขนาดโรงอาหารต่อจำนวนนักเรียนก็มีค่าเฉลี่ยต่ำเช่นกัน ซึ่งผู้บริหารควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไข เนื่องจากเป็นอาคารประกอบที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมสุขภาพของนักเรียนโดยตรง

ส่วนสภาพของความคาดหวัง ผู้บริหารคาดหวังอยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารเห็นความสำคัญของอาคารประกอบต่าง ๆ และต้องการจะมีการปรับปรุงให้ดีขึ้น ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การระบายถ่ายเทอากาศภายในโรงฝึกพลศึกษา ผู้บริหารคาดหวังต่ำ ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าโรงฝึกพลศึกษาของโรงเรียนมีการระบายถ่ายเทอากาศได้ดีอยู่แล้ว หรือใช้สนามกลางแจ้งอยู่แล้ว ซึ่งตรงกับผลการวิจัยครั้งนี้ จึงไม่มีปัญหาด้านการระบายอากาศภายในโรงฝึกพลศึกษาหรืออาคารมีการสร้างระบบระบายอากาศที่ถาวรยากต่อการปรับปรุง แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าผู้บริหารควรให้ความสำคัญและจัดให้มีการปรับปรุงอาคารประกอบและห้องพยาบาลให้อยู่ในสภาพที่ดี เพื่อสุขภาพของนักเรียนและครู

6. ด้านน้ำดื่มน้ำใช้และการระบายน้ำ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารรับรู้สภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับพอใช้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความสะอาดของน้ำดื่มน้ำใช้

ที่จัดบริการในโรงเรียน อาจเนื่องจากโรงเรียนมีการจัดเก็บน้ำฝนไว้ใช้หรือมีประปาของ
ท้องถิ่นบริการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับพอใช้
คือสภาพการจัดระบบปล่อยน้ำทิ้งในโรงเรียน อาจเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า การ
จัดระบบปล่อยน้ำทิ้งในโรงเรียนยังไม่ถูกต้องสุขลักษณะ ซึ่งอาจจะปล่อยทิ้งไปนอกบริเวณ
โรงเรียนดังผลการวิจัยของสุชาติา จันทร์ทอง (2530:44) พบว่าโรงเรียนขนาดกลาง
และขนาดเล็กส่วนใหญ่ระบายน้ำโดยวิธีระบายลงคูคลองหรือที่ลุ่มและอาจมีกลิ่นเหม็นรบกวนอัน
อาจก่อความรำคาญรบกวนนักเรียนให้เสียสุขภาพได้ นอกจากนั้นในข้ออื่น เช่น ความเพียงพอ
ของรางระบายน้ำทิ้งและท่อน้ำทิ้งจากบริเวณต่าง ๆ ลงสู่แหล่งปล่อยน้ำทิ้งก็มีค่าเฉลี่ยต่ำ
ซึ่ง เป็นส่วนสัมพันธ์กับการจัดระบบปล่อยน้ำทิ้งดังกล่าว

ส่วนสภาพคาคท้วง ผู้บริหารโรงเรียนคาดหวังอยู่ในระดับดี
อาจ เนื่องจากผู้บริหาร เห็นความสำคัญของการจัดน้ำดื่ม น้ำใช้และการระบายน้ำและอาจต้องการ
ให้มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น เป็นสิ่งที่ดี ดังจะ เห็นได้จากผลการวิจัยของ พร เทัญ พิพัฒน์ธีรภาพ
(2522: 80-82) พบว่า โรงเรียนสามารถจัดน้ำดื่ม น้ำใช้ได้อย่างถูกสุขลักษณะแต่ก็ยังไม่เพียงพอ
กับจำนวนนักเรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความสะอาดของน้ำดื่ม น้ำใช้ที่จัดบริการในบริเวณ
โรงเรียน การที่ผู้บริหารมีความคาดหวังสูงอาจ เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียน เห็นความสำคัญ
ของความสะอาดของน้ำดื่ม น้ำใช้ที่จัดบริการในโรงเรียน เพราะช่วยให้นักเรียนปราศจากโรค
ติดต่อและสุขภาพดีได้ ข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ สภาพการจัดระบบปล่อย
น้ำทิ้งในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนอาจเห็นความสำคัญแต่อาจแก้ไขได้ยากเพราะอาจขาด
แคลนงบประมาณ ขาดบุคลากรช่วยในการแก้ไขหรือสภาพพื้นที่ของโรงเรียนไม่เอื้ออำนวย
อย่างไรก็ตามผู้วิจัย เห็นว่าการจัดบริการน้ำดื่ม น้ำใช้และการระบายน้ำในโรงเรียน เป็นสิ่ง
จำเป็นที่ผู้บริหารควรให้ความสนใจ เช่นการจัดหาน้ำดื่มสะอาดพร้อมภาชนะบรรจุหรือสำหรับ
บรรจุน้ำดื่มควรเหมาะสม (ปานทิพย์ ศักดิ์วีรารักษ์ (2522: 50) พบว่า การจัดสิ่งแวดล้อม
ทางสุขภาพในโรงเรียนที่อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องแก้ไข ได้แก่ การมีแก้วน้ำประจำตัวของนักเรียน)

7. ด้านท่อน้ำทองส้วม ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารรับรู้สภาพเป็นจริง
อยู่ในระดับพอใช้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความเพียงพอของภาชนะใส่น้ำและขนน้ำภายในส้วม

ซึ่งอาจ เนื่องจากโรงเรียนมีการจัดภาชนะดังกล่าวอย่างเพียงพอ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับพอใช้ คือความเพียงพอของอ่างล้างมือบริเวณห้องน้ำ ห้องส้วม อาจเนื่องจากโรงเรียนยังมีอ่างล้างมือหน้าห้องน้ำห้องส้วมไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นผลจากโรงเรียนมีงบประมาณไม่เพียงพอ หรือเห็นว่าในห้องน้ำมีอ่างน้ำอยู่แล้ว (หรืออาจมีเพียงก๊อกน้ำเท่านั้นแต่ไม่มีอ่างล้างมือ ดังผลการวิจัยของ สุชาติา จันทร์ทอง (2530:39) ที่พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ไม่มีอ่างล้างมือแต่มีก๊อกน้ำ) และจากผลการวิจัยของ จารุวรรณ ตั้งศิริมงคล (2522:61-62) พบว่า จำนวนอ่างล้างมือยังมีไม่เพียงพอ อีกทั้งปริมาณส้วมต่อนักเรียนชายและนักเรียนหญิง และที่ปัสสาวะนักเรียนชายก็ยังไม่เพียงพออีกด้วย

ส่วนสภาพที่คาดหวัง ผู้บริหารโรงเรียนคาดหวังอยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจ เนื่องจากผู้บริหารเห็นว่าห้องน้ำห้องส้วมเป็นส่วนสำคัญของโรงเรียน และสามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นได้โดยความร่วมมือของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน และเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินคุณภาพของโรงเรียนด้วย ดังเห็นได้จากผลการวิจัยของ มานิตย์ แก้วมทิษฐ์ (2526: 125) พบว่า ผู้บริหารเห็นว่าควรให้นักเรียน เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เพราะเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมทางสุขภาพให้นักเรียนได้ปฏิบัติเอง เป็นการปลูกฝังสุขนิสัยให้เกิดขึ้นและนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความเพียงพอของจำนวนส้วมต่อจำนวนนักเรียนชาย การดูแลและบำรุงรักษาความสะอาดห้องน้ำห้องส้วม และที่ปัสสาวะ การที่ผู้บริหารมีความคาดหวังสูง ทั้งนี้อาจ เนื่องจากโรงเรียนอาจมีจำนวนส้วมต่อจำนวนนักเรียนชายไม่เพียงพอ ดังผลการวิจัยของ สุชาติา จันทร์ทอง (2530: 41) ที่พบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่และเล็ก ส่วนใหญ่มีจำนวนส้วมนักเรียนชายไม่เข้าเกณฑ์มาตรฐานหรือส้วมของนักเรียนชาย อาจมีความสกปรกเลอะเทอะมากกว่าของนักเรียนหญิง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความเพียงพอของภาชนะรองรับขยะในห้องส้วมหญิง ผู้บริหารมีความคาดหวังต่ำในข้อนี้ ซึ่งอาจ เนื่องจากในห้องน้ำหญิงมีถังรองรับขยะเพียงพออยู่แล้ว หรืออาจมีการนำไปกำจัดอย่างสม่ำเสมอ จึงไม่ เป็นปัญหาสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

8. ด้านสวัสดิภาพภายในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนรับรู้สภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจ เนื่องจากโรงเรียนมีการจัดงานด้านสวัสดิภาพภายในโรงเรียนได้ดี และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุต่าง ๆ ในโรงเรียน และการดูแลความปลอดภัยในการทดลองวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้อาจ เกิดจากจำนวนอุบัติเหตุใน

โรงเรียนพบได้น้อย ดังเห็นได้จากผลการวิจัยของ มานิตย์ แก้วมทิทธิ (2526: 126) พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กตั้งอยู่ห่างไกลจากเส้นทางคมนาคมเด็กได้รับอันตรายจากการเดินทาง ไปและกลับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ อีกทั้งครูผู้สอนวิทยาศาสตร์มีการควบคุมการ ทดลองวิทยาศาสตร์อย่างใกล้ชิด จึงไม่มีอุบัติเหตุร้ายแรงด้านนี้เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการ วิจัยของ ชมภูษ ฉันทพันธ์วัฒนา 2523:) พบว่า ลักษณะของอุบัติเหตุในโรงเรียน มัธยมส่วนใหญ่เกิดจากการเล่นในที่สูงและเกิดขึ้นที่บริเวณสนามมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยค่าสุดอยู่ใน ระดับพอใช้ คือ การจัดป้ายประกาศ เครื่องหมายและคำแนะนำเกี่ยวกับความปลอดภัยน้อย ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรจัดทำเพราะจะช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงความปลอดภัยต่าง ๆ ในโรงเรียน และการเดินทางระหว่างบ้านและโรงเรียน รวมทั้งช่วยส่งเสริมการเรียนสวัสดิศึกษาอีกทาง หนึ่งอีกทั้งผู้บริหารควรตระหนักและให้ความสนใจมากกว่านี้

ส่วนความคาดหวังผู้บริหารโรงเรียนคาดหวังอยู่ในระดับดี ซึ่งเป็น ผลดีที่ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อสวัสดิภาพภายในโรงเรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ การดูแล ความปลอดภัยในการทดลองวิทยาศาสตร์ ซึ่งผู้บริหารมีความคาดหวังในข้อนี้สูง เพราะการทดลอง ทางวิทยาศาสตร์อาจเกิดอันตรายจากอุปกรณ์ทดลองและสาร เคมีมากกว่าส่วนอื่น ๆ นอกจากนั้น ยังมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังสูง คือ ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุต่าง ๆ ในโรงเรียน การดูแลความปลอดภัยในการเรียนกลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ การดูแลความปลอดภัย ในการเรียนวิชาพลศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่ผู้บริหารทราบและตระหนักถึงอันตรายอันอาจเกิดจาก การเรียนวิชาดังกล่าวซึ่งมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยค่าสุดอยู่ในระดับพอใช้ คือ การจัดป้ายประกาศ เครื่องหมายและคำแนะนำที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในโรงเรียน อาจ เป็นเพราะผู้บริหารอาจเห็นว่า ความปลอดภัยต่าง ๆ ส่วนใหญ่เกิดจากการควบคุมดูแลของ ครูอาจารย์โดยตรงมากกว่า ดังผลการวิจัยของสุชาติา จันทร์ทอง (2530: 46) พบว่า มีครูเวรคอยดูแลความปลอดภัยในโรงเรียน เป็นส่วนใหญ่ และอาจไม่มีงบประมาณในการจัด ดำเนินงาน ดังผลการวิจัยของ มานิตย์ แก้วมทิทธิ (2525: 126) พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ได้รับงบประมาณน้อย ไม่เพียงพอที่จะบริการการศึกษาในโรงเรียน ขาดข้อมูลข่าวสาร เอกสาร ที่จะศึกษาค้นคว้า เพื่อ เป็นแนวทางในการจัดดำเนินการ

๑. ด้านการจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิต ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนรับรู้สภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับดี ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูภายในโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปานทิพย์ ศักดิ์วารารักษ์ (2522: บทคัดย่อ) พบว่า การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนตามสภาพที่เป็นจริงในเรื่องความเป็นกันเองระหว่างครูและนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งนี้อาจเนื่องจากโรงเรียนมีครูจำนวนไม่มาก และมีกิจกรรมร่วมกันมากระหว่างครูด้วยกัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ คือความเหมาะสมของบริการแนะแนวทางสุขภาพที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากงานบริการแนะแนวทางสุขภาพเป็นงานใหม่ อาจยังปฏิบัติในโรงเรียนน้อยหรือการปฏิบัติอาจมีรูปแบบที่ไม่ชัดเจนแน่นอน โดยครูอาจปฏิบัติตามโอกาสอำนวย หรือเมื่อมีนักเรียนมาขอคำแนะนำปรึกษาเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มานิตย์ แก้วมทิทธิ (2526:127) พบว่า มีปัญหาอุปสรรคในด้านการจัดบริการทางสุขภาพในโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารระบุตรงกัน คือไม่มีบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในสายงาน ทำหน้าที่ให้บริการทั้ง ๆ ที่ การดำเนินงานด้านสุขภาพในโรงเรียนนั้นดีแล้ว

ส่วนสภาพที่คาดหวัง ผู้บริหารโรงเรียนคาดหวังอยู่ในระดับดี ทั้งนี้ อาจ เนื่องจาก ผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญของการจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนซึ่ง เป็นสิ่งที่ดี และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูในโรงเรียน ผู้บริหารมีความคาดหวังสูงอาจ เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนต้องการให้ความสัมพันธ์ระหว่างครูในโรงเรียนมีมากกว่าที่เป็นอยู่แล้ว เพราะจะช่วยส่งเสริมให้ปฏิบัติงานของโรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ปริมาณการบ้านกับช่วงเวลาการพักผ่อนของนักเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารเห็นว่า ปริมาณการบ้านที่ครูมอบหมายกับนักเรียนมีปริมาณที่เหมาะสมอยู่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของฉันทนา จรรย์รัตนไพศาล (2530: 54) พบว่า ผู้บริหารคาดหวังในเรื่องปริมาณการบ้านกับช่วงเวลาพักผ่อนของนักเรียนอยู่ในระดับดีและมีค่าเฉลี่ยความคาดหวังต่ำสุดเช่นเดียวกัน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนตระหนักถึงด้านนี้เนื่องจากอาจเกิดจากปัญหาขาดการพักผ่อนและสุขภาพจิตของนักเรียนได้ หากครูผู้สอนมิได้คำนึงถึง เรื่องดังกล่าวอีกทั้งนักเรียนอาจจะมีภาระหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบทางบ้านอีกด้วย

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ในระดับกรมสามัญศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาหนึ่งที่โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 12 ประสบอยู่คือ งบประมาณในการจัดและดำเนินงานสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียน ปัญหาเรื่องสภาพรั้วไม่มั่นคงและปลอดภัย การระบายอากาศไม่ดี อาคารไม่แข็งแรง ขนาดโรงอาหารไม่เหมาะสม โต๊ะและม้านั่งในโรงอาหารไม่เพียงพอ ระบบการปล่อยน้ำทิ้งไม่ดี บริการน้ำดื่มไม่สะอาด ส้วมนักเรียนชายไม่เพียงพอและไม่มีอ่างล้างมือหน้าห้องน้ำของส้วม ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาการจัดสภาพแวดล้อมที่ประสบอยู่ กรมสามัญศึกษาควร

1.1 พิจารณาจัดสรรงบประมาณตามสภาพและปัญหาที่โรงเรียนต่าง ๆ กำลังประสบอยู่ให้มากกว่าเดิม

1.2 ควรให้ความสนใจในปัญหาการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อม โดยเร่งรัดให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และกำหนดเป็นนโยบายในระดับสูงไว้ด้วย

2. ในระดับเขตการศึกษา

2.1 หน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 12 ควรสนับสนุนการปฏิบัติงานในระดับกลุ่มโรงเรียนให้มากขึ้น เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ตลอดจนวิธีการแก้ปัญหาาร่วมกัน อันเป็นประโยชน์ต่อทุก ๆ ฝ่าย

2.2 ควรจัดการประชุม สัมมนา อบรม เรื่องโครงการสุขภาพในโรงเรียนให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบหรือคณะกรรมการสุขภาพในโรงเรียนให้มากขึ้น โดยจัดให้สอดคล้องกับผลงานวิจัย สภาพ ปัญหา และอุปสรรค ที่โรงเรียนต่าง ๆ ประสบอยู่ เพื่อจะทำให้แก้ปัญหาได้ตรงเป้าหมาย และช่วยให้การดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนประสบผลสำเร็จ

3. ในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา

3.1 ผู้บริหารโรงเรียน

3.1.1 ควรส่งเสริมสนับสนุนและเร่งรัดให้มีการจัดสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพกายและสุขภาพจิตของทั้งครูและนักเรียนให้มีสภาพดีตามความคาดหวัง โดยเฉพาะการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในบริเวณโรงเรียนให้เพียงพอ ปลูกต้นไม้ใหญ่ที่ให้ร่มเงาในบริเวณโรงเรียนให้เพียงพอ ปลูกไม้ดอกและไม้พุ่มเพื่อความสวยงาม กวดขันเรื่องความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียน ซ่อมแซมหรือจัดสร้างรั้วโรงเรียน

ให้มีความมั่นคงและปลอดภัย สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน กวดขันเรื่องความสะอาดและความเป็นระเบียบของโรงอาหารและโรงครัว จัดหาโต๊ะเก้าอี้รับประทานอาหารให้เพียงพอ กวดขันในเรื่องระเบียบวินัยของนักเรียน โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาความสะอาดของอาคารสถานที่ ห้องน้ำ ห้องส้วม และความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในห้องเรียน

3.1.2 ผู้บริหารควรแสวงหาความร่วมมือจากชุมชนและผู้ปกครองในด้านความสนับสนุน เรื่อง เงินทุน เพื่อเสริมงบประมาณค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงดูแลสถานที่ ๆ ไม่ได้รับการอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ หรือความร่วมมือในด้านแรงงาน รวมทั้งการบริจาควัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ

3.1.3 ผู้บริหารควรกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูและนักเรียน จัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อหารายได้ หรือปรับปรุงอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ในบริเวณโรงเรียนให้อยู่ในระดับดีตามที่คาดหวังไว้ เช่น จัดสัปดาห์ปลูกต้นไม้ จัดสัปดาห์ทำความสะอาดและกำจัดขยะ จัดประกวดความสะอาดของห้องเรียน จัดงานขายของใช้ราคาถูกและของที่ระลึก เป็นต้น

3.1.4 ผู้บริหารควรจัดตั้งคณะกรรมการโครงการสุขภาพในโรงเรียน โดยแยกให้มีคณะกรรมการดูแลสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน และมีคณะกรรมการดูแลอาคารสถานที่โดยเฉพาะ

3.1.5 ผู้บริหารควรตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพ มีความตั้งใจจริง และพยายามที่จะปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น

3.1.6 ผู้บริหารควรนำเอาผลการวิจัยไปปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน โดยนำแบบสอบถามนี้ไปสำรวจตรวจสอบโรงเรียนและจัดดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ดีขึ้น

3.2 ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อม ควรตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนที่มีผลต่อสุขภาพของทุกคนในโรงเรียน และคำนึงเสมอว่างานด้านสิ่งแวดล้อมนั้น ไม่สามารถสำเร็จได้ด้วยดี ถ้าขาดความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจ จากบุคลากรทุก ๆ ฝ่ายในโรงเรียน รวมทั้งแรงสนับสนุนจากบ้านและหน่วยงานในชุมชนอีกด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องเดียวกันนี้กับโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ตามเขตการศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อที่จะได้รับทราบถึงสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียน ตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการรับรู้สภาพสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงงานด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนมัธยมศึกษาอื่น ๆ
ต่อไป
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร และครูผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนตามสภาพที่เป็นจริง และสภาพที่คาดหวัง